

Agnieszka Alińska

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

SAMODZIELNOŚĆ FINANSOWA POLSKICH SAMORZĄDÓW NA TLE KRAJÓW UNII EUROPEJSKIEJ

1. Wstęp

Wiele dyskusji, różnorodnych opinii, a także sprzeczności wzbudza kwestia jednoznacznego określenia pojęcia samodzielności finansowej jednostek samorządu terytorialnego (JST) oraz wskazania optymalnego jej poziomu. Przegląd literatury przedmiotu wskazuje na wiele istotnych zdarzeń z zakresu gromadzenia dochodów, realizacji wydatków i pozyskiwania dodatkowych środków finansowych w postaci przychodów zwrotnych jako elementów związanych z działalnością JST, które bezpośrednio determinują poziom ich samodzielności, autonomii czy niezależności finansowej¹. Podstawowe obszary funkcjonowania JST związane są bezpośrednio z koniecznością realizacji przez te podmioty sektora publicznego zadań, odpowiedzialności, a także przyznanych kompetencji, które nie mogą być wykonywane bez zapewnienia źródeł ich finansowania. Szczególnie istotny jest zwłaszcza aspekt zapewnienia środków finansowych na realizację tych działań władz samorządowych, którymi mogą zarządzać i dysponować zgodnie z przyjętymi przez siebie założeniami i priorytetami. Obowiązujące obecnie w Polsce przepisy prawne określają, że działalność JST, zwłaszcza działalność inwestycyjna, może być finansowana z dochodów własnych, transferów z budżetu państwa i innych podmiotów publicznoprawnych lub też poprzez wykorzystanie zwrotnych źródeł finansowania (najczęściej w formie kredytów bankowych lub emisji papierów dłużnych). Istotne jest jednak to, aby w całości środków finansowych, pozostających do dyspozycji władz lokalnych, przeważały te, na których wielkość władze samorządowe mają największy wpływ. Są to przede wszystkim dochody własne.

¹ W niniejszym opracowaniu pojęcia samodzielności autonomii i niezależności finansowej będą używane zamiennie i traktowane jako pojęcia tożsame.

Podstawowym celem niniejszego opracowania jest zaprezentowanie poziomu samodzielności polskich jednostek samorządu terytorialnego (JST) w zakresie osiąganych przez te podmioty dochodów, zwłaszcza dochodów własnych. Analiza ta pozwoli na przedstawienie zarówno aktualnego poziomu osiąganych dochodów samorządowych, jak i tendencji, które zarysowują się wśród JST działających w Polsce, w porównaniu z wartościami charakteryzującymi sytuację dochodową tych podmiotów w pozostałych krajach UE. Jednocześnie dane te stanowią będą podstawę do uzyskania odpowiedzi na pytania: czy poziom, struktura i źródła pozyskiwania dochodów budżetowych polskich samorządów są porównywalne z wartościami osiąganymi przez pozostałe europejskie jednostki samorządowe? oraz czy polskie JST na tle innych krajów UE mają zagwarantowaną samodzielność finansową w odniesieniu do zakresu przypisanych im zadań i obszarów odpowiedzialności? Podkreślić jednak należy, że dokonanie szczegółowej analizy porównawczej wymagałoby dokonania kategoryzacji europejskich jednostek samorządu terytorialnego na podstawie przyjętych założeń. Stąd w niniejszym opracowaniu zaprezentowano jedynie wartości bezwzględne, obrazujące skalę i strukturę dochodów budżetowych jednostek samorządowych w poszczególnych krajach UE. Całość rozważań odnosi się do oceny samodzielności finansowej polskich JST w porównaniu z krajami tzw. starej UE (czyli kraje „15”) oraz tymi, które razem z Polską 1 maja 2004 r. wstąpiły do struktur unijnych (czyli kraje „10”).

2. Definicje i określenia samodzielności finansowej JST

Samodzielność finansowa stanowi przedmiot rozważań i analiz zarówno teoretyków, jak też przedstawicieli władz centralnych i samorządowych. Wynika to z tego, że problem samodzielności finansowej JST można rozpatrywać z różnych punktów widzenia, uwzględniając szersze i węższe znaczenie tego pojęcia. W ujęciu szerszym (można powiedzieć w ujęciu *sensu largo*) samodzielność ekonomiczna jest rozpatrywana jako zapewnienie samorządom podstaw ekonomicznych do samodzielnego działania [8, s. 52]. Pojęcie samodzielności finansowej JST można określać także jako przyznanie jednostkom samorządowym prawa do prowadzenia swej gospodarki finansowej w ramach określonych przez Konstytucję i odpowiedniej ustawy w następujących sferach [4, s. 47]:

- gromadzenia dochodów,
- pozyskiwania przychodów zwrotnych,
- dokonywania wydatków,
- tworzenia i wykonywania budżetu.

Często samodzielność finansowa jest więc rozumiana jako dostosowanie dochodów oraz przychodów do wydatków i rozchodów, które JST muszą ponosić w wyniku realizacji zadań oraz posiadanych uprawnień. K. Piotrowska-Marczak określa, że samodzielność finansowa samorządu terytorialnego obejmuje stronę

dochodową (możliwość zwiększenia dochodów i możliwości pozyskiwania ich z różnych źródeł) oraz wydatkową (swoboda decyzji w zakresie kierunków wydatkowania środków finansowych) [11, s. 19]. W tym aspekcie mamy do czynienia z samodzielnością dochodową, określaną jako samodzielność organów samorządowych w stanowieniu źródeł dochodów w budżecie lokalnym, oraz samodzielnością wydatkową, która związana jest ze swobodą rozdysponowywania dochodów, czyli z faktycznym dokonywaniem wydatków na cele związane z wykonywaniem podstawowych zadań przez samorządy i ich kompetencjami.

Samodzielność samorządu terytorialnego może być rozpatrywana na wszystkich płaszczyznach jego funkcjonowania oraz na wszystkich jego szczeblach [6, s. 7]. Jednak autonomii finansowej JST nie powinno się określać jako możliwości samofinansowania prowadzonej przez nich działalności. Samodzielność jednostek samorządu terytorialnego powinna być rozpatrywana w sferze działalności społeczno-gospodarczej i gospodarki finansowej. Pierwsza sfera dotyczy realnej działalności JST, tj. ich odpowiedzialności i zadań, które do realizacji wymagają istnienia drugiej sfery [5, s. 28]. Samodzielność finansowa postrzegana jest przez pryzmat prowadzonej przez władze samorządowe działalności operacyjnej oraz inwestycyjnej i zapewnienia źródeł jej finansowania (szerzej zob. na ten temat [1]).

Postrzeganie samodzielności finansowej w wąskim znaczeniu (tzw. *sensu stricto*) odnosi się do stworzenia takich podstaw organizacyjnych, prawnych i finansowych, które zapewnią JST jak największy udział środków finansowych stanowiących ich własne środki finansowe. Istotnym bowiem aspektem działalności JST i zapewnienia im sprawności zarządzania środkami finansowymi jest stan, w którym głównym źródłem finansowania JST są własne środki finansowe. Oznacza to, iż finanse samorządów opierają się na dochodach własnych przy zmniejszającym się udziale finansowania w postaci transferów środków finansowych, przekazywanych z poziomu budżetu państwa.

3. Dochody własne jako podstawowy miernik poziomu samodzielności finansowej

Polskie ustawy i inne uregulowania prawne, kształtujące zakres i skalę dochodów otrzymywanych przez jednostki samorządu terytorialnego, a w szczególności Ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego z dnia 13 listopada 2003 r. w art. 3, poz. 1 [14], określają trzy podstawowe źródła dochodów jednostek samorządu terytorialnego w postaci:

- dochodów własnych,
- subwencji ogólnych,
- dotacji celowych z budżetu państwa.

Jednocześnie do dochodów własnych (art. 3 poz. 2 wymienionej ustawy) zalicza się także udziały JST we wpływach z podatku od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku od osób prawnych (CIT).

Ogólna wartość dochodów pozostających w dyspozycji jednostek samorządu terytorialnego stanowi jedną z podstawowych elementów określających poziom autonomii finansowej, w efekcie więc jest czynnikiem determinującym jej rozwój. Dane statystyczne obrazujące dynamikę poziom otrzymywanych przez JST dochodów świadczą o pozytywnym kierunku zmian, jakie zachodzą wśród polskich samorządów w tym względzie. Główną przyczyną poprawy wartości otrzymywanych dochodów było wprowadzenie w życie od 1 stycznia 2004 r. przepisów ustawy o dochodach JST.

Tabela 1. Dynamika dochodów jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2004 (w %)

Wyszczególnienie	2000/1999	2001/2000	2002/2001	2003/2002	2004/2003	2003/1999	2004/1999
Polska	111,9	109,6	100,6	98,9	115,6	122,0	141,0
Gminy ogółem*	106,9	93,0	107,4	104,3	111,8	111,4	124,6
– miejskie	106,8	108,3	104,1	105,8	111,4	127,5	142,0
– miejsko-wiejskie	106,4	109,2	106,5	103,1	112,2	127,7	143,3
– wiejskie	107,5	107,5	110,0	104,5	111,8	132,8	148,4
M. st. Warszawa	106,3	116,5	96,4	88,7	123,1	105,9	130,3
Miasta na prawach powiatu	112,2	108,7	99,5	95,8	114,3	116,3	132,9
Powiaty	127,5	107,4	90,9	90,7	112,2	112,8	126,7
Województwa samorządowe	112,7	124,2	91,7	108,2	152,7	138,9	212,0

* Na spadek łącznej dynamiki dochodów gmin w 2001 r. i niską ich dynamikę za okres 2003/1999 wpłynęło wyłączenie w 2001 r. z dochodów gmin dochodów uzyskanych przez gminy m. st. Warszawy.

Źródło: Opracowanie na podstawie [2, s. 4].

Podsumowując pierwszy okres funkcjonowania ustawy o dochodach, należy stwierdzić, że w 2004 r. nastąpił największy od 1999 r. wzrost dochodów samorządów. Szczególnie widoczne zmiany nastąpiły na poziomie samorządów wojewódzkich, których dochody w 2004 r. podwoiły się w stosunku do 1999 r., tzn. od kiedy te podmioty sektora publicznego zaczęły działać w nowej formule organizacyjnej. Zestawione liczby odzwierciedlają dynamikę dochodów w ujęciu nominalnym. Uwzględnienie 23,5% inflacji, jaka wystąpiła w latach 1999-2004, oznacza, że realny wzrost dochodów był w tym okresie znacznie niższy.

Podobnie optymistycznie przedstawia się sytuacja, jeżeli chodzi o udział i wartości pozyskiwania środków finansowych w postaci dochodów własnych. Ogólnie udział dochodów własnych wszystkich JST w dochodach ogółem wzrósł z 43,7%

w 1999 r. do 51,5% na koniec 2004 r. Wyróżnił się w tym zakresie osiągnany poziom dochodów budżetowych samorządów wojewódzkich. Przeznaczone dla tych podmiotów dochody w znacznym zakresie opierały się na dotacjach i subwencjach, które przekazywane są z budżetu państwa lub z innych funduszy publicznoprawnych [10, s. 50]. Obecnie czynnikiem warunkującym samodzielność dochodową samorządu województwa jest wzrost dochodów własnych. Do dochodów własnych można zaliczać te rodzaje wpływów pieniężnych, na które wpływ mają władze samorządowe. Często określa się to mianem swobody w ustalaniu stawek i wysokości opodatkowania lub też władztwem podatkowym.

Tabela 2. Udział dochodów własnych w ogólnej kwocie dochodów budżetowych JST w latach 1999-2005 (w %)

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2004	III kwartał 2005**
Polska	43,7	41,7	40,8	41,9	43,5	51,5	50,6
Gminy ogółem*	54,6	52,5	47,7	46,3	47,3	48,2	46,4
– miejskie	61,0	60,2	59,1	58,6	59,0	61,6	60,3
– miejsko-wiejskie	51,8	50,2	49,5	48,1	48,9	50,0	49,1
– wiejskie	41,8	39,5	39,9	38,2	39,7	39,6	38,2
M. st. Warszawa	83,9	79,7	73,0	73,3	73,0	81,2	78,9
Miasta na prawach powiatu	48,7	48,4	47,6	49,2	52,7	60,4	62,9
Powiaty	6,2	7,9	8,3	10,5	11,3	24,9	26,6
Województwa samorządowe	17,9	16,0	13,4	15,7	15,9	59,1	63,5

* W latach 1999 i 2000 łącznie z m. st. Warszawa.

** Dane wstępne (szacunkowe).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Dane statystyczne obrazujące zakres wyposażenia w dochody własne samorządów wojewódzkich wydają się nie potwierdzać tych opinii. W praktyce bowiem władze samorządowe województw nie mają większego wpływu na wartości otrzymywanych dochodów, gdyż większość stanowią udziały w podatku PIT i CIT. Można się nawet pokusić o stwierdzenie, że Ustawa o dochodach JST z 13 listopada 2003 r. wprowadziła zmiany polegające na zastąpieniu jednej formy transferu środków pieniężnych z budżetu państwa do JST przez inną formę. Zmiana polskich przepisów prawnych z 13 listopada 2003 r. miała na celu m.in. zwiększenie udziału samorządów w dysponowaniu środkami gromadzonymi na poziomie budżetu państwa. Jednocześnie podkreślić należy, że wzrostowi wartości środków pieniężnych, które trafiają do budżetów JST, towarzyszą wzrost zadań, które uzyskały status zadań własnych samorządów, oraz tendencja do zmniejszania kwot dotacji i subwencji przekazywanych do dyspozycji władz samorządowych.

Analiza zakresu i poziomu samodzielności finansowej, zwłaszcza w obszarze pozyskiwania dochodów własnych i gospodarowania nimi, wzbudza wiele kontrowersji i dyskusji. Wynika to przede wszystkim z klasyfikacji, struktury i wartości środków finansowych, które otrzymują jednostki samorządu terytorialnego z budżetu państwa w ramach tzw. redystrybucji środków pieniężnych z poziomu centralnego. Przegląd funkcjonowania struktur samorządowych w krajach UE pozwala stwierdzić, że samorządy mają możliwość otrzymywania dochodów w dwóch podstawowych formach: jako udział w podatkach pobieranych centralnie (w Polsce są to udziały JST w podatkach: od osób fizycznych – PIT, i od osób prawnych – CIT) oraz jako transfer środków budżetowych na finansowanie określonych zadań (np. dotacje) i efekt realizacji zadań wynikający z decentralizacji sektora publicznego (np. subwencje). O ile nie na wątpliwości co do klasyfikacji transferów środków finansowych otrzymywanych z budżetu państwa w formie subwencji i dotacji, o tyle dyskusyjne jest zaliczanie do dochodów własnych JST ich udziału w transferowanych środkach finansowych z tytułu ich udziału w tzw. podatkach centralnych. Istota samodzielności finansowej JST wynika z możliwości podzielenia się przez państwo niektórymi atrybutami władzy finansowej z innymi podmiotami publicznymi, odrębnymi prawnie i organizacyjnie [7, s. 40], ale nie powinny być one zaliczane do dochodów własnych, co tylko teoretycznie wpływa na wzrost poziomu autonomii finansowej. Coraz częściej wskazuje się, zwłaszcza w aspekcie analizy niezależności finansowej JST, że polskie prawodawstwo niesłusznie zalicza do dochodów własnych wartości środków, które pozostają im transferowane w postaci udziałów w podatku PIT i CIT. Te pozycje dochodów otrzymywanych przez samorządy pozostają często określane w statystyce krajów Unii Europejskiej w kategorii środków transferowanych z budżetu centralnego do budżetów lokalnych, co w znacznym zakresie zmienia wartości udziału dochodów własnych JST w ich dochodach ogółem.

Podobne problemy interpretacyjne mały samorządy innych krajów UE. Przykładowo we Francji trwały dyskusje oraz ustalenia na poziomach rządowym i samorządowym co do zakresu określenia samodzielności i niezależności finansowej samorządów. W ramach decentralizacji przyjęto, że niezależne finansowo samorządy to takie, które determinującą część swoich dochodów posiadają w formie dochodów własnych. Istotne jest jednak to, które rodzaje wpływów pieniężnych są zaliczane do dochodów własnych, które zaś stanowić będą wartość transferów finansowych z budżetu państwa. O szerszym bowiem zakresie samodzielności finansowej decyduje nie tylko wyposażenie samorządów w większą wartość środków finansowych, ale także dążenie do większego udziału dochodów własnych w dochodach ogółem.

4. Rodzaje i struktura dochodów jednostek samorządu terytorialnego w krajach UE

Klasyfikacja dochodów jednostek samorządowych stosowana w Polsce nie w pełni odpowiada podziałowi dochodów, które są stosowane w statystyce krajów Unii Europejskiej. Według informacji pochodzących z grupy finansowej Dexia [3; 9], wyróżnia się trzy podstawowe rodzaje dochodów samorządowych:

- dochody własne,
- transfery (dochody z redystrybucji środków z budżetu państwa),
- inne dochody.

Różnica pomiędzy transferami z tytułu redystrybucji podatków centralnych a dotacjami sprowadza się przede wszystkim do źródła pochodzenia środków pieniężnych przekazywanych do JST z budżetu państwa oraz celu przeznaczenia tych środków. Transfery to środki pieniężne, które są przekazywane do JST w wyniku redystrybucji podatków ściąganych przez władze centralne. Są to przede wszystkim środki z tytułu udziału JST w podatkach, głównie od osób fizycznych (PIT) i od osób prawnych (CIT).

W krajach Unii Europejskiej w kategorii dochodów własnych wyróżnić można trzy zasadnicze źródła wpływów z tytułu: podatków lokalnych, opłat lokalnych oraz dochodów z posiadanego majątku. W kategorii podatków lokalnych najistotniejszą rolę, podobnie jak w Polsce, odgrywa podatek od nieruchomości. Występuje on prawie we wszystkich krajach członkowskich Unii Europejskiej, bo z wyjątkiem Malty i Szwecji. Wpływy z tego podatku charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem w poszczególnych państwach – od poniżej 10% dochodów własnych samorządów (Dania, Finlandia, Grecja i Luksemburg), ok. 50% dochodów własnych (np. gminy belgijskie i hiszpańskie), do prawie 80% (w prowincjach belgijskich i na Słowacji), a nawet do 100% (Wielka Brytania, Irlandia, Estonia, Łotwa). W Polsce wskaźnik ten w odniesieniu do podatku od nieruchomości kształtuje się na poziomie ok. 35% dochodów własnych [12, s. 96].

Tabela 3. Struktura dochodów JST w krajach „10” UE w % (dane za 2001 r.)

Kraj	Dochody własne	Transfery łącznie		Inne dochody
		transfery z tytułu udziału w podatkach centralnych	dotacje, subwencje	
Cypr	31	0	39	30
Czechy	5	41	35	19
Estonia	5	43	38	14
Litwa	9	78	10	3
Łotwa	10	46	28	16
Malta	0	0	80	20
Słowacja	16	33	19	32
Słowenia	18	42	21	19
Węgry	14	16	44	26
Polska	16	13	59	12

Źródło: [3, s. 134].

Zróznicowana wartość udziału podatków lokalnych w dochodach samorządów jest uzależniona od roli, jaką państwo wyznacza samorządowi lokalnemu w Europie Zachodniej. Struktura dochodów jednostek lokalnych, w tym udziału ich dochodów własnych w dochodach ogółem, jest bardzo zróżnicowana. Zazwyczaj, im większa jest autonomia samorządu, tym mniejsze jest jego zasilanie z budżetu państwa [13, s. 22].

Tabela 4. Udział podatków lokalnych w ogólnej kwocie dochodów budżetowych poszczególnych szczebli samorządów w wybranych krajach „15” UE (w %)

Państwo	Szczebel samorządu		
	pierwszy	drugi	trzeci
Austria	2	–	–
Belgia	39	50	–
Dania	46	63	–
Finlandia	43	–	–
Francja	46	61	48
Grecja	18	nie dotyczy	–
Hiszpania	35	nie dotyczy	16
Holandia	8	19	–
Irlandia	0	26	0
Luksemburg	33	–	–
Niemcy	23	0	–
Portugalia	19	–	–
Szwecja	56	66	–

Źródło: [9, s. 33].

W krajach Unii Europejskiej występują także inne podatki lokalne, np.: podatek od turystyki, podatek od reklam, podatek od gier hazardowych, opłaty za zezwolenia i licencje, podatek od hoteli, podatek od targowisk, podatek od prowadzenia działalności turystycznej. Ciekawe rozwiązanie w tym zakresie wprowadziły belgijskie gminy i prowincje, uchwalając wiele specyficznych podatków i opłat lokalnych, np.: za usługi administracyjne, od mocy silnika w samochodzie, od widowisk publicznych, od publicznych usług higienicznych itp. [12, s. 97]. Ponadto w krajach Unii Europejskiej wprowadzono kategorię tzw. podatków „specjalnych”, do których w zależności od kraju, oprócz podatku od nieruchomości i lokalnego podatku od prowadzonej działalności gospodarczej zaliczą się także: podatek od pojazdów mechanicznych (Francja, Hiszpania, Portugalia i Włochy), podatek od obrotu nieruchomościami (Portugalia), opłaty za oczyszczanie i elektryfikację miejsc publicznych (Grecja), opłaty za reklamę (Grecja) oraz podatek od spadku (Hiszpania) [3, s. 51]. Podatki te stanowią bardzo często podstawowe źródło dochodów własnych, które determinują zakres autonomii finansowej tych jednostek samorządowych.

5. Podsumowanie

Prowadzenie sprawnej i efektywnej działalności przez jednostki samorządu terytorialnego wymaga konieczności zagwarantowania im określonej wartości dochodów, które zazwyczaj pochodzą z dochodów własnych oraz różnorodnych form transferów z budżetu centralnego i innych źródeł. Istotą działalności finansowej JST jest dążenie do jak największego udziału dochodów własnych w dochodach ogółem, co bardzo często określa się jako dążenie do uzyskania odpowiedniego poziomu samodzielności finansowej. Pozyskiwanie odpowiednich dochodów własnych pozwala na realizowanie tych zadań i odpowiedzialności, które zgodnie z obowiązującymi przypisami prawnymi zostały przekazane władzom samorządowym w krajach UE, a jednocześnie mają priorytetowe znaczenie w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu.

Ogólnie występujące tendencje w zakresie zarządzania gospodarką finansową JST zarówno w Polsce, jak i w większości krajów UE zmierzają do systematycznego zwiększenia poziomu autonomii finansowej władz samorządowych. Wynika to m.in. z tego, że tradycyjny zakres swobody dysponowania dochodami wśród JST wiąże się bezpośrednio z poziomem udziału dochodów własnych w dochodach ogółem. Wiadomo jednak, że swoboda ta nie oznacza możliwości przeznaczenia dowolnej części dochodów własnych na wydatki, które władze samorządowe uznają za najistotniejsze. Istnieje bowiem zakres zadań i odpowiedzialności, które władze samorządowe muszą zrealizować i sfinansować ze środków pieniężnych pozostających w ich władaniu.

Literatura

- [1] Alińska A., *Działalność inwestycyjna JST – źródła i skala finansowania*, Studia i Prace. Zeszyty Naukowe Kolegium Ekonomiczno-Społecznego, SGH, Warszawa 2006.
- [2] *Działalność inwestycyjna jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2004*, Regionalna Izba Obrachunkowa, Warszawa 2005.
- [3] *Finanse samorządów terytorialnych w Europie*, Dexia Kommunalkredit, Warszawa 2004.
- [4] Glumińska-Pawlic J., *Samodzielność finansowa jednostek samorządu terytorialnego w Polsce*, Wyd. UŚI., Katowice 2003.
- [5] Gonet W., *Uwagi na temat samodzielności finansowej jednostek samorządu terytorialnego*, „Finanse Komunalne” 2006 nr 1-2.
- [6] Kańduła S., *Samodzielność finansowa samorządu gminnego w Polsce po roku 1993*, AE, Poznań 2003.
- [7] Kornberger-Sokołowska E., *Decentralizacja finansów publicznych a samodzielność finansowa jednostek samorządu terytorialnego*, UW, Warszawa 2001.
- [8] Leoński Z., *Nadzór nad samorządem terytorialnym w świetle Ustawy z dn. 8.03.1990 r. o samorządzie terytorialnym*, „Państwo i Prawo” 1990 nr 12.

- [9] *Local Finance in the Twenty Five Countries of EU*, Dexia, Paris 2004.
- [10] Patrzalek L., *Finanse samorządu województwa w systemie finansów publicznych w Polsce*, PWE, Warszawa 2005.
- [11] Piotrowska-Marczak K., *Finanse lokalne w Polsce*, Warszawa 1997.
- [12] Poniatowicz M., *Dług publiczny w systemie finansowym jednostek samorządu terytorialnego*, Uniwersytet Białostocki, Białystok 2005.
- [13] Sochacka-Krysiak H., *Finanse lokalne*, Warszawa 1995.
- [14] Ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego z dnia 13 listopada 2003 r., DzU 2003 nr 203, poz. 1966, z późn. zm.

FINANCIAL INDEPENDENCE OF THE POLISH LOCAL GOVERNMENTS COMPARED TO THE EU COUNTRIES

Summary

The present tendencies in the scope of financial management within local governments both in Poland and in most EU countries show aspirations for systematic increase of the financial autonomy level of local governments. This results from, among other things, the fact that the traditional range of the freedom of dealing with income among local governments is directly influenced by the share level of the own income within the total one. Gaining the appropriate own income allows realizing the tasks and responsibilities that according to the valid law regulations have been transferred to local governments in EU countries, and that simultaneously take the priority importance in the social and economic development of the region.